

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

21 iunie 2016 *

„Trimitere preliminară — Libera circulație a mărfurilor — Interzicerea măsurilor cu efect echivalent unor restricții cantitative la export — Articolul 35 TFUE — Societate stabilită în regiunea de limbă neerlandeză a Regatului Belgiei — Reglementare care impune redactarea facturilor în limba neerlandeză, sub sancțiunea nulității absolute — Contract de concesiune cu caracter transfrontalier — Restricție — Justificare — Lipsa proporționalității”

În cauza C-15/15,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de rechtbank van koophandel te Gent (Tribunalul Comercial din Gent, Belgia), prin decizia din 18 decembrie 2014, primită de Curte la 16 ianuarie 2015, în procedura

New Valmar BVBA

împotriva

Global Pharmacies Partner Health Srl,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul A. Tizzano, vicepreședinte, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii L. Bay Larsen, A. Arabadjiev și F. Biltgen, președinți de cameră, domnii J. Malenovský, J.-C. Bonichot, C. Vajda, S. Rodin și E. Regan (raportor), judecători,

avocat general: domnul H. Saugmandsgaard Øe,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 26 ianuarie 2016,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru New Valmar BVBA, de P. Devos, avocat;
- pentru guvernul belgian, de J. Van Holm și de L. Van den Broeck, în calitate de agenți, asistate de H. De Bauw și de B. Martel, avocați;
- pentru guvernul lituanian, de D. Kriauciūnas și de R. Dzikovič, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de E. Manhaeve, de M. van Beek și de G. Wilms, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: neerlandeza.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 21 aprilie 2016,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 45 TFUE.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între New Valmar BVBA, pe de o parte, și Global Pharmacies Partner Health Srl (denumită în continuare „GPPH”), pe de altă parte, în legătură cu neplata mai multor facturi.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 226 din Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2006, L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2010/45/UE a Consiliului din 13 iulie 2010 (JO 2010, L 189, p. 1) (denumită în continuare „Directiva 2006/112”), prevede mențiunile care trebuie să figureze în mod obligatoriu pe facturi.
- 4 Articolul 248a din această directivă prevede următoarele:
„În scopuri de control și în ceea ce privește facturile referitoare la livrarea de bunuri sau prestarea de servicii efectuate pe teritoriul lor și facturile primite de persoane impozabile stabilite pe teritoriul lor, statele membre pot solicita, pentru anumite persoane impozabile sau în anumite cazuri, traducerea acestor facturi în limbile lor oficiale. Cu toate acestea, statele membre nu pot impune traducerea facturilor ca cerință generală.”

Dreptul belgian

- 5 Articolul 4 din Grondwet (Constituția), în versiunea sa coordonată din 17 februarie 1994 (*Belgisch Staatsblad*, 17 februarie 1994, p. 4054), prevede:

„Belgia este compusă din patru regiuni lingvistice: regiunea de limbă franceză, regiunea de limbă neerlandeză, regiunea bilingvă Bruxelles-Capitală și regiunea de limbă germană.

Fiecare comună a regatului face parte din una dintre aceste regiuni lingvistice.

[...]”

- 6 Articolul 129 alineatul 1 punctul 3 din Constituție prevede:

„Parlamentele comunității franceze și Comunității Flamande reglementează prin decret, fiecare în ceea ce îl privește, cu excluderea legiuitorului federal, utilizarea limbilor în cadrul:

[...]

3. raporturilor sociale dintre angajatori și personalul acestora, precum și al actelor și al documentelor întreprinderilor prevăzute prin legi și regulamente.”

- 7 Potrivit articolului 52 alineatul 1 primul paragraf din wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken (Legile privind utilizarea limbilor în materie administrativă), coordonate prin Decretul regal din 18 iulie 1966 (*Belgisch Staatsblad*, 2 august 1966, p. 7798) (denumite în continuare „Legea privind utilizarea limbilor”):

„Pentru actele și documentele care sunt prevăzute de legi și de regulamente [...], întreprinderile industriale, comerciale și financiare utilizează limba regiunii în care este stabilit sediul lor sau diferite sedii de desfășurare a activității.”

- 8 Decreet tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de voor de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen (Decretul privind utilizarea limbilor în cadrul raporturilor sociale dintre angajatori și lucrători și al actelor și documentelor întreprinderilor, prevăzute prin legi și regulamente) al Vlaamse Gemeenschap (Comunitatea Flamandă, Belgia), din 19 iulie 1973 (*Belgisch Staatsblad*, 6 septembrie 1973, p. 10089, denumit în continuare „Decretul privind utilizarea limbilor”), a fost adoptat în temeiul articolului 129 alineatul 1 punctul 3 din Constituție.

- 9 Articolul 1 din acest decret prevede:

„Prezentul decret se aplică persoanelor fizice și juridice care au un sediu de desfășurare a activității în regiunea de limbă neerlandeză. Acesta reglementează utilizarea limbilor în materia raporturilor sociale dintre angajatori și lucrători, precum și în materia actelor și documentelor întreprinderilor prevăzute prin lege.

[...]”

- 10 Articolul 2 din decretul menționat precizează că, „[î]n cadrul raporturilor sociale dintre angajatori și lucrătorii angajați, precum și al actelor și al documentelor întreprinderilor prevăzute prin lege trebuie să se utilizeze exclusiv limba neerlandeză”.

- 11 Potrivit articolului 10 din același decret:

„Documentele sau actele care încalcă dispozițiile prezentului decret sunt nule de drept. Instanța constată din oficiu nulitatea.

[...]

Hotărârea dispune înlocuirea din oficiu a documentelor respective.

Încetarea nulității produce efecte doar începând din ziua înlocuirii: pentru documentele scrise, începând din ziua depunerii documentelor înlocuitoare la grefa instanței pentru litigii de muncă.

[...]”

Situația de fapt din litigiul principal și întrebarea preliminară

- 12 La 12 noiembrie 2010, New Valmar, societate de drept belgian cu sediul în Evergem (Belgia), și GPPH, societate de drept italian cu sediul în Milano (Italia), au încheiat un contract prin care aceasta din urmă era desemnată concesionar exclusiv al New Valmar în Italia pentru distribuția de articole pentru copii. Acest contract trebuia să expire la 31 decembrie 2014.
- 13 Conform articolului 18 din acest contract de concesiune, acesta era guvernat de dreptul italian, iar instanțele din Gent (Belgia) erau competente să soluționeze eventualele diferende dintre părți.

- 14 Prin scrisoarea recomandată din 29 decembrie 2011, New Valmar a pus capăt în mod anticipat acestui contract, cu efect de la 1 iunie 2012.
- 15 Prin citația din 30 martie 2012, New Valmar a sesizat rechtbank van koophandel te Gent (Tribunalul Comercial din Gent, Belgia) cu scopul de a obține obligarea GPPH la plata unei sume de aproximativ 234 192 de euro cu titlu de plată pentru mai multe facturi neachitate.
- 16 Prin cerere reconvențională, GPPH a solicitat obligarea New Valmar la plata unei despăgubiri de 1 467 448 de euro pentru încetarea culpabilă a contractului de concesiune.
- 17 Pentru a se opune cererii New Valmar, GPPH a invocat nulitatea facturilor în discuție în litigiul principal pentru motivul că acestea, deși erau „acte și documente prevăzute prin legi și regulamente” în sensul Legii privind utilizarea limbilor și al Decretului privind utilizarea limbilor (denumite în continuare, împreună, „reglementarea în discuție în litigiul principal”), nu respectă normele de ordine publică cuprinse în această reglementare, din moment ce, în afara datelor New Valmar, a datelor privind TVA-ul și a datelor bancare, toate mențiunile care figurau pe facturile menționate, inclusiv condițiile generale, erau redactate într-o altă limbă decât neerlandeza, și anume limba italiană, în timp ce New Valmar este stabilită în regiunea de limbă neerlandeză a Regatului Belgiei.
- 18 La 14 ianuarie 2014, în cursul procedurii, New Valmar a predat GPPH o traducere în limba neerlandeză a respectivelor facturi. Din dosarul de care dispune Curtea reiese însă că acestea sunt și rămân lovite de nulitate absolută în temeiul reglementării în discuție în litigiul principal.
- 19 New Valmar nu contestă că facturile respective nu respectă reglementarea în discuție în litigiul principal. New Valmar susține însă că reglementarea este contrară printre altele dispozițiilor dreptului Uniunii privind libera circulație a mărfurilor, în special articolului 26 alineatul (2), precum și articolelor 34 și 35 TFUE.
- 20 Instanța de trimitere ridică problema dacă, având în vedere Hotărârea din 16 aprilie 2013, Las (C-202/11, EU:C:2013:239), obligația care revine întreprinderilor care au sediul în regiunea de limbă neerlandeză a Regatului Belgiei de a întocmi, sub sancțiunea nulității, facturile în limba neerlandeză este susceptibilă de a constitui un obstacol în calea schimburilor comerciale internaționale, dacă acest eventual obstacol poate fi justificat de unul sau mai multe obiective de interes general, precum cele care vizează promovarea și stimularea utilizării unei limbi oficiale sau asigurarea eficacității controalelor administrative, și dacă eventualul obstacol menționat este proporțional cu obiectivele urmărite.
- 21 În aceste condiții, rechtbank van koophandel te Gent (Tribunalul Comercial din Gent) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 45 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune reglementării unei entități federate a unui stat membru precum în speță Comunitatea Flamandă a statului federal belgian, care impune tuturor întreprinderilor care au sediul de desfășurare a activității pe teritoriul acestei entități, în temeiul dispozițiilor coroborate ale articolului 52 din [Legea privind utilizarea limbilor] și ale articolului 10 din [Decretul privind utilizarea limbilor], să întocmească facturile cu caracter transfrontalier în singura limbă oficială a acestei entități federate, sub sancțiunea nulității facturilor care trebuie invocată din oficiu de instanță?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Cu privire la admisibilitatea și la conținutul întrebării

- 22 În primul rând, din decizia de trimitere reiese că contractul în discuție în litigiul principal prevedea în mod expres că acesta este supus dreptului italian. Or, întrebarea se întemeiază pe premisa că, în pofida aplicării acestui drept ca lege a contractului, reglementarea în discuție în litigiul principal este aplicabilă în cadrul litigiului principal.
- 23 În această privință, trebuie amintit că, având în vedere că numai instanța națională care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții (a se vedea printre altele Hotărârea din 18 februarie 2016, *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, punctul 27), se impune să se răspundă la întrebarea adresată pe baza acestei premise, a cărei temeinicie trebuie însă verificată de instanța de trimitere, ținând seama în special și astfel cum a subliniat avocatul general la punctele 25-28 din concluzii, de dispozițiile Regulamentului (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO 2008, L 177, p. 6).
- 24 În al doilea rând, atât în observațiile sale scrise, cât și în cadrul ședinței, guvernul belgian a susținut că, în mod contrar față de ceea ce a indicat instanța de trimitere în decizia sa, reglementarea în discuție în litigiul principal nu impune utilizarea limbii neerlandeze pentru toate mențiunile care figurează pe factură, ci numai pentru mențiunile obligatorii din punct de vedere legal potrivit reglementării aplicabile în materie de TVA. Or, întrucât aceste din urmă mențiuni sunt enumerate la articolul 226 din Directiva 2006/112, ar fi ușor să se obțină traducerea acestora în toate limbile Uniunii Europene.
- 25 În această privință, trebuie amintit că, în cadrul repartizării competențelor între instanțele Uniunii și cele naționale, Curtea trebuie să ia în considerare contextul de fapt și normativ în care se încadrează întrebările preliminare, astfel cum este definit în decizia de trimitere. Prin urmare, oricare ar fi criticile emise de guvernul belgian împotriva interpretării dreptului național reținute de instanța de trimitere, examinarea prezentei trimiteri preliminare trebuie realizată în raport cu interpretarea acestui drept efectuată de această din urmă instanță (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 29 octombrie 2009, *Pontin*, C-63/08, EU:C:2009:666, punctul 38).
- 26 În speță, așadar, trebuie să se ofere un răspuns la întrebarea adresată de instanța de trimitere pornind de la premisa potrivit căreia toate mențiunile care figurează pe factură trebuie, conform reglementării în discuție în litigiul principal, să fie redactate în limba neerlandeză.
- 27 În al treilea rând, în observațiile sale scrise, guvernul belgian susține că, în lipsa oricărei legături între situația în discuție în litigiul principal și libera circulație a lucrătorilor, prezenta cerere de decizie preliminară este inadmisibilă sau, cel puțin, nu necesită un răspuns, din moment ce privește interpretarea articolului 45 TFUE.
- 28 În această privință, este suficient să se sublinieze că, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite prin articolul 267 CE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. În această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate. Astfel, misiunea Curții este aceea de a interpreta toate dispozițiile de drept al Uniunii care sunt necesare instanțelor naționale pentru a statua în cauzele cu care sunt sesizate, chiar dacă respectivele dispoziții nu sunt expres indicate în întrebările adresate de aceste instanțe (a se vedea printre altele Hotărârea din 17 decembrie 2015, *Szemerey*, C-330/14, EU:C:2015:826, punctul 30).

- 29 În consecință, chiar dacă, pe plan formal, instanța de trimitere și-a limitat întrebarea doar la interpretarea articolului 45 TFUE, o astfel de împrejurare nu împiedică Curtea să îi furnizeze toate elementele de interpretare a dreptului Uniunii care pot fi utile pentru judecarea cauzelor cu care este sesizată, indiferent dacă respectiva instanță s-a referit sau nu s-a referit la aceste elemente în enunțul întrebării sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului principal (a se vedea prin analogie printre altele Hotărârea din 17 decembrie 2015, Szemerey, C-330/14, EU:C:2015:826, punctul 31).
- 30 În speță, în pofida menționării articolului 45 TFUE în întrebarea preliminară, reiese în mod clar din motivele deciziei de trimitere că instanța de trimitere urmărește să determine dacă reglementarea în discuție în litigiul principal este conformă normelor edictate prin Tratatul FUE în materie de liberă circulație a mărfurilor, această instanță menționând în mod explicit în această privință că New Valmar a invocat, în procedura principală, articolul 26 alineatul (2), precum și articolele 34 și 35 TFUE.
- 31 Având în vedere că litigiul principal nu privește importul, ci exportul de mărfuri din Belgia către un alt stat membru, în speță Italia, trebuie să se constate că numai articolul 35 TFUE, care interzice măsurile cu efect echivalent restricțiilor cantitative la export, are vocația să se aplice.
- 32 Guvernul belgian susține însă că reglementarea în discuție în litigiul principal nu trebuie apreciată în lumina dreptului primar al Uniunii, ci numai a Directivei 2006/112, din moment ce aceasta a realizat o armonizare completă în materie. Astfel, articolul 248a din această directivă ar autoriza statele membre să impună, în legislația lor, ca facturile emise într-un context transfrontalier să fie redactate într-o altă limbă decât cea a statului membru de destinație a serviciilor sau a mărfurilor. Prevăzând facultatea statelor membre de a solicita, în ceea ce privește livrările de bunuri sau prestările de servicii efectuate pe teritoriul lor, o traducere a facturilor în limba lor oficială, această dispoziție ar implica de altfel că facturile sunt, în general, redactate în limba oficială a statului membru pe teritoriul căruia este stabilită întreprinderea care emite factura.
- 33 În această privință, trebuie totuși amintit că regimul Uniunii în materie de TVA nu realizează decât o armonizare progresivă și parțială a legislațiilor naționale (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea din 26 februarie 2015, VDP Dental Laboratory și alții, C-144/13, C-154/13 și C-160/13, EU:C:2015:116, punctul 60, precum și jurisprudența citată).
- 34 Astfel, nici articolul 226 din Directiva 2006/112, care privește conținutul facturilor, nici articolul 248a din această directivă, care permite statelor membre de destinație să impună, în anumite cazuri, traducerea, în una dintre limbile lor oficiale, a unei facturi referitoare la o livrare cu caracter transfrontalier, nu reglementează, astfel cum a subliniat avocatul general la punctele 45-48 din concluzii, posibilitatea statelor membre de a supune întreprinderile stabilite pe teritoriul lor obligației de a redacta orice factură în limba lor oficială sau în cea a teritoriului menționat.
- 35 Având în vedere considerațiile care precedă, întrebarea adresată trebuie reformulată în sensul că, prin aceasta, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă articolul 35 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări a unei entități federate a unui stat membru, precum Comunitatea Famandă din Regatul Belgiei, care impune oricărei întreprinderi cu sediul de desfășurare a activității pe teritoriul acestei entități să redacteze toate mențiunile care figurează pe facturile referitoare la tranzacții transfrontaliere în singura limbă oficială a entității respective, sub sancțiunea nulității acestor facturi, care trebuie invocată din oficiu de instanță.

Cu privire la existența unei restricții care intră sub incidența articolului 35 TFUE

- 36 Curtea a statuat că o măsură națională aplicabilă tuturor operatorilor ce acționează pe teritoriul național, care afectează, în fapt, mai mult ieșirea produselor de pe piața statului membru de export decât comercializarea produselor pe piața națională a statului membru respectiv, intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 35 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 2008, Gysbrechts și Santurel Inter, C-205/07, EU:C:2008:730, punctele 40-43).
- 37 Pe de altă parte, trebuie amintit că orice restricție, chiar de importanță minoră, în calea uneia dintre libertățile fundamentale prevăzute de Tratatul FUE este interzisă de acesta (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 aprilie 2008, Gouvernement de la Communauté française și Gouvernement wallon, C-212/06, EU:C:2008:178, punctul 52 și jurisprudența citată).
- 38 În speță, din decizia de trimitere reiese că, în temeiul reglementării în discuție în litigiul principal, facturile, inclusiv cele referitoare la tranzacții transfrontaliere, emise de întreprinderi cu sediul de desfășurare a activității în regiunea de limbă neerlandeză a Regatului Belgiei, trebuie în mod obligatoriu să fie redactate, sub sancțiunea nulității invocate din oficiu de instanță, doar în limba neerlandeză, versiunea în această limbă fiind singura autentică.
- 39 Potrivit guvernului belgian, o astfel de reglementare nu poate fi considerată o restricție privind libera circulație a mărfurilor, din moment ce facturile, care sunt singurele care fac obiectul reglementării menționate, nu fac decât să confirme creanța care decurge dintr-un contract încheiat de părțile respective. Or, o astfel de reglementare, spre deosebire de cea în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 16 aprilie 2013, Las (C-202/11, EU:C:2013:239), nu ar afecta libertatea părților de a redacta un astfel de contract într-o limbă la alegerea lor și, prin urmare, nu ar aduce atingere schimbului de consimțământ între acestea. Așadar, nu se poate considera că reglementarea în discuție în litigiul principal are vreo incidență asupra schimburilor comerciale dintre statele membre.
- 40 Cu toate acestea, prin privarea operatorilor respectivi de posibilitatea de a alege în mod liber o limbă pe care o cunosc deopotrivă pentru redactarea facturilor lor și impunându-le în acest scop o limbă care nu corespunde în mod necesar celei pe care au convenit să o utilizeze în raporturile lor contractuale, o reglementare precum cea în discuție în litigiul principal este de natură să crească riscul de contestare și de neplată a facturilor, din moment ce destinatarii acestora ar putea să fie încurajați să se prevaleze de incapacitatea lor, reală sau pretinsă, de a înțelege conținutul acestora pentru a se opune plății lor.
- 41 În sens invers, destinatarul unei facturi redactate într-o altă limbă decât limba neerlandeză ar putea, ținând seama de nulitatea absolută care afectează o astfel de factură, să fie încurajat să conteste validitatea sa numai pentru acest motiv, chiar dacă această factură ar fi fost redactată într-o limbă pe care o înțelege. În plus, o astfel de nulitate ar putea să fie, pentru emitentul facturii, sursa unor inconveniente semnificative, precum printre altele pierderea dobânzilor de întârziere, din moment ce reiese din dosarul înaintat Curții că, în lipsa unei dispoziții contractuale contrare, aceste dobânzi nu vor începe, în principiu, să curgă decât de la emiterea unei noi facturi redactate în limba neerlandeză.
- 42 Rezultă că o reglementare precum cea în discuție în litigiul principal, chiar dacă privește versiunea lingvistică în care trebuie redactate mențiunile care figurează pe factură, iar nu conținutul raportului contractual care stă la baza acesteia, implică, din cauza insecurității juridice pe care o determină, efecte restrictive asupra schimburilor comerciale care sunt de natură să descurajeze încheierea sau continuarea raporturilor contractuale cu o întreprindere stabilită în regiunea de limbă neerlandeză a Regatului Belgiei.
- 43 Or, deși este adevărat că o astfel de reglementare, din moment ce se aplică fără distincție oricărei facturi emise de o întreprindere cu sediul de desfășurare a activității în această regiune, este susceptibilă să afecteze atât schimburile interne din statul membru respectiv, cât și schimburile

transfrontaliere, totuși aceasta este în mai mare măsură susceptibilă să aducă atingere acestora din urmă, astfel cum a subliniat avocatul general la punctele 61-68 din concluzii, din moment ce este mai puțin probabil ca un cumpărător stabilit într-un alt stat membru decât Regatul Belgiei să fie în măsură să înțeleagă limba neerlandeză decât un cumpărător stabilit în acest din urmă stat membru, în care această limbă constituie una dintre limbile oficiale.

- 44 Ținând seama de argumentația guvernului belgian privind conținutul reglementării în discuție în litigiul principal, menționată la punctul 24 din prezenta hotărâre, trebuie să se precizeze că caracterul restrictiv al unei asemenea reglementări nu ar fi nicidecum pus în discuție dacă s-ar dovedi, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere, că numai mențiunile obligatorii enumerate la articolul 226 din Directiva 2006/112 trebuie să fie redactate în limba neerlandeză, determinându-se și într-un asemenea caz aceeași insecuritate juridică precum cea constatată la punctul 42 din prezenta hotărâre.
- 45 Pe de altă parte, efectele restrictive determinate de reglementarea menționată nu pot fi considerate prea aleatorii sau prea indirecte pentru a se putea aprecia că aceasta, conform jurisprudenței Curții rezultate printre altele din Hotărârea din 7 martie 1990, Krantz (C-69/88, EU:C:1990:97, punctele 10 și 11), și din Hotărârea din 13 octombrie 1993, CMC Motorradcenter (C-93/92, EU:C:1993:838, punctele 10-12), nu constituie o restricție în sensul articolului 35 TFUE.
- 46 Astfel, după cum reiese din cuprinsul punctelor 40-43 din prezenta hotărâre, o asemenea reglementare este susceptibilă să aibă o incidență, chiar de importanță minoră, asupra raporturilor comerciale, cu atât mai mult cu cât, astfel cum s-a menționat în ședință, nu arareori aceste raporturi se concretizează prin simpla întocmire a unei facturi. Or, după cum a subliniat avocatul general la punctul 69 din concluzii, această incidență nu depinde de un eveniment viitor și ipotetic, ci de exercitarea dreptului de liberă circulație a mărfurilor (a se vedea prin analogie Hotărârea din 1 aprilie 2008, Gouvernement de la Communauté française și Gouvernement wallon, C-212/06, EU:C:2008:178, punctul 51).
- 47 Din cele de mai sus rezultă că o reglementare precum cea în discuție în litigiul principal constituie o restricție care intră sub incidența articolului 35 TFUE.

Cu privire la existența unei justificări

- 48 Potrivit unei jurisprudențe consacrate, o măsură națională care restrânge exercitarea libertăților fundamentale garantate poate fi admisă doar cu condiția ca aceasta să urmărească un obiectiv de interes general, să fie de natură să asigure realizarea acestuia și să nu depășească ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea din 1 octombrie 2015, Trijber și Harmsen, C-340/14 și C-341/14, EU:C:2015:641, punctul 70).
- 49 În speță, guvernul belgian, arată că reglementarea în discuție în litigiul principal urmărește, pe de o parte, să stimuleze utilizarea limbii oficiale a regiunii lingvistice respective și, pe de altă parte, să asigure eficacitatea controalelor efectuate de serviciile competente în materie de TVA.
- 50 În această privință, trebuie amintit că obiectivul care vizează promovarea și stimularea folosirii uneia dintre limbile oficiale ale unui stat membru constituie un obiectiv legitim de natură să justifice, în principiu, o restricție privind obligațiile impuse de dreptul Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 noiembrie 1989, Groener, C-379/87, EU:C:1989:599, punctul 19, Hotărârea din 12 mai 2011, Runevič Vardyn și Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, punctul 85, precum și Hotărârea din 16 aprilie 2013, Las, C-202/11, EU:C:2013:239, punctele 25-27).

- 51 Pe de altă parte, Curtea a recunoscut deja că necesitatea de a asigura eficacitatea controalelor fiscale constituie un obiectiv de interes general susceptibil să justifice o restricție privind exercitarea libertăților fundamentale recunoscute de tratat (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea din 20 februarie 1979, *Rewe-Zentral*, 120/78, EU:C:1979:42, punctul 8, precum și Hotărârea din 15 mai 1997, *Futura Participations și Singer*, C-250/95, EU:C:1997:239, punctul 31).
- 52 Se impune să se considere că o reglementare precum cea în discuție în litigiul principal este aptă să atingă aceste două obiective, din moment ce, pe de o parte, ea permite asigurarea utilizării limbii neerlandeze pentru redactarea documentelor oficiale, precum facturile, și, pe de altă parte, ea este susceptibilă să faciliteze controlul unor astfel de documente de către autoritățile naționale competente.
- 53 Cu toate acestea, pentru a îndeplini cerințele dreptului Uniunii, o reglementare precum cea în discuție în litigiul principal trebuie să fie proporțională cu obiectivele amintite.
- 54 Or, în speță, astfel cum a subliniat avocatul general la punctele 90-92 din concluzii, o reglementare a unui stat membru care nu doar ar impune utilizarea limbii oficiale a acestuia pentru redactarea de facturi referitoare la tranzacții transfrontaliere, ci ar permite, în plus, întocmirea unei versiuni autentice a unor astfel de facturi și într-o limbă cunoscută de părțile interesate, ar afecta într-o mai mică măsură libertatea de circulație a mărfurilor decât reglementarea în discuție în litigiul principal, fiind totodată adecvată pentru garantarea obiectivelor urmărite prin reglementarea respectivă (a se vedea prin analogie Hotărârea din 16 aprilie 2013, *Las*, C-202/11, EU:C:2013:239, punctul 32).
- 55 Astfel, în ceea ce privește obiectivul care constă în asigurarea eficacității controalelor fiscale, guvernul belgian a indicat el însuși în cadrul ședinței că, potrivit unei circulare administrative din 23 ianuarie 2013, dreptul la deducerea TVA-ului nu poate fi refuzat de administrația fiscală numai pentru motivul că mențiunile legale ale unei facturi au fost redactate în altă limbă decât limba neerlandeză, ceea ce pare să sugereze că utilizarea unei alte limbi nu este de natură să împiedice realizarea acestui obiectiv.
- 56 Având în vedere toate aceste considerații, trebuie să se aprecieze că o reglementare precum cea în discuție în litigiul principal depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivelor menționate în cuprinsul punctelor 49-51 din prezenta hotărâre și, prin urmare, nu poate fi considerată proporțională.
- 57 În consecință, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 35 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări a unei entități federate a unui stat membru, precum Comunitatea Flamandă din Regatul Belgiei, care impune oricărei întreprinderi cu sediul de desfășurare a activității pe teritoriul acestei entități să redacteze toate mențiunile care figurează pe facturile referitoare la tranzacții transfrontaliere în singura limbă oficială a entității respective, sub sancțiunea nulității acestor facturi, care trebuie invocată din oficiu de instanță.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 58 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 35 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări a unei entități federate a unui stat membru, precum Comunitatea Flamandă din Regatul Belgiei, care impune oricărei întreprinderi cu sediul de desfășurare a activității pe teritoriul acestei entități să

redacteze toate mențiunile care figurează pe facturile referitoare la tranzacții transfrontaliere în singura limbă oficială a entității respective, sub sancțiunea nulității acestor facturi, care trebuie invocată din oficiu de instanță.

Semnături